

SBURATORUL *Literar*

REVISTA SAPTAMANALA

SUMARUL No. 50

- E. Lovinescu* Figurine
Camil Baltazar Invocare
Alice Soare Rugă
Hortensie Papadat-Bengescu Dihorul
Ilarie Voronca Amurg în munți
Gh. Brăescu Un scos din pepeni
Virgiliu Moscovici Ciclul mării
Marcel N. Romanescu Nocturnă
Alexandru Bilciurescu În mine plâng morții..

Cronica Dramatică : F. ABERCA

Insemnări Literare

50

SBURATORUL LITERAR

Revistă Literară, Artistică și Culturală

Pretul unui număr Abonamente: pește an de Lei 100.—

LEI 2.— 60.—

Abonamentele se primesc la:

Administrația Revistei „Sburătorul Literar”

BUCUREȘTI

STRADA SMÂRDAN, 4

și la librăria „Mercur”, București, Calea Victoriei, 37

Deasemenea se pot face Abonamente prin corespondență și
se trimițându-se costul respectiv prin mandat poștal,
la Administrația Revistei.

Manuscrisele, corespondența și schimburi se vor trimite pe adresa
d-lui E. Lovinescu, Strada Cămpineanu, 40.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

IN CURÂND VA APARE:

de E. LOVINESCU

CRITICE VOL. VIII

Ed. „Ancora” Alcalay & Calafateanu

SBURĂTORUL LITERAR

REVISTĂ LITERARĂ, ARTISTICĂ ȘI CULTURALĂ

DIRECTOR: E. LOVINESCU

FIGURINE

Nichifor Crainic

D. N. Iorga a recunoscut în d. Nichifor Crainic pe adevăratul poet al generației noastre. Dezorientat, în genere, în materie literară, d. Iorga nu s'a înșelat de data aceasta decât asupra generației: poezia d-lui Nichifor Crainic este expresia cea mai caracteristică a semănătorismului de acum douăzeci de ani. O spunem nu pentru a-i tăgădui meritele, reale, ci pentru a i-le confirma, așezându-le în cadrul lor firesc. În proză, semănătorismul se cristalizase în literatura d-lui Sadoveanu; în poezie, rămăsese în faza primitivă a imitației populare sau a servilismului coșbucian; prin d. Nichifor Crainic, se realizează, în sfârșit, postum. Pe drept, deci, d. Iorga și-a recunoscut în el *poetul*.

* * *

Semănătorismul lui nu se traduce, de altfel, prin influență folclorică; nici prin ritm nici prin armonie, nici prin imagine, nici prin fond, poezia d-lui Nichifor Crainic nu e o derivație literară a poeziei populare. Pornind din sensibilitate, semănătorismul lui s'a înălțat apoi la o concepție integrală ce-i dă o unitate interioară: solidaritatea, în spațiu, cu pământul și, în timp, cu rasa; pe de-o parte, deci, o inspirație realistă și actuală; iar pe de alta, conștiința unei existenți fragmentare dintr'o totalitate diseminată în veacuri.

Cu d. Nichifor Crainic ne scoborim dela muntele lui Hogaș la șesul d-lui Sadoveanu: aparent, e cântărețul apei, al văei, al câmpiei, al ogorului, privite sub toate aspectele anotimpurilor sau prin variațiile de lumină ale aceleiaș zi. Chtonică, poezia lui se integrează în cadrele unei literaturi, firesc, limitate la orizonturi natale: literatura lui Alecsandri sau Coșbuc, a lui Hogaș sau Sadoveanu. Armonizându-se în restul literaturii tradiționale, n'o depășește însă prin originalitatea viziunii;

d. Nichifor Crainic nu e poetul peisagiilor exterioare sau lăuntrice, ci al solidarității, de fapt, cu natura înconjurătoare. Indiferent în liniile lui exterioare, peisagiul nu mai e nici o stare sufletească mobilă; el nu se colorează prin variațiunile sentimentului și nu-i împrumută personalitatea; poetul nu-l cântă și nici nu se cântă în el. Inspirația lui se exaltă asupra unei idei abstracte; poezia sa reprezintă, o ideologie: pământul cu orizonturile lui limitate e supremul modelator al sufletului uman; el nu e numai un spectacol și un generator estetic ci și un determinant biologic și etic al conștiinței. D. Nichifor Crainic este poetul acestui determinism.

Dela dependența „șesului natal“ la determinismul ancestral trecerea era firească; nu numai pământul modelează ci și lungul șirag al strămoșilor; invizibili, morții trăesc în noiși prin instinctele, pe care ni le-au determinat, dar și prin ideologia lor ce se amestecă în deliberările conștiinței; fiecare din noi e consecința ultimă și necesară a unei succesiuni de generații în tiparele unui anumit peisagiu. Prin natură și strămoși, ciclul servitudinii noastre e încheiat; poezia liberului arbitru și a mobilității e înlocuită cu poezia solidarității cosmice și a tradiționalismului.

* * *

Pornind dela o sensibilitate, tradiționalismul d-lui Nichifor Crainic s'a transformat, după cum am spus, într'o concepție și s'a formulat apoi într'o doctrină: de aici și caracterul unitar, rotunjit al unei adevărate personalități ce reflectează universul sub un unghi unic; — dar tot de aici și natura conceptuală și abstractă a acestei poezii închinată unei solidarități invizibile. Influența formală a lui Eminescu și mai ales a lui Coșbuc e de puțină importanță; ea se poate înlătura prin eliminări ușoare. Rămâne totuși Vlahuță, ceia ce e cu mult mai rău: rămâne adică abuzul de luciditate și de logicitate, caracterul discursiv și demonstrativ al unei expoziții sistematice, raționale, — și prin excelență antipoetice a locului comun poetic. Solidaritatea nu trebuie împinsă până la servitudine; în nici un caz, ea nu trebuie limitată la morții definitivi (căci sunt și de aceștia în teoria celui mai pur tradiționalism) și, în genere, numai la morți; trebuie să trăim și în veacul nostru, solidari cu marele mișcări de sensibilitate ale contemporaneității.

E. LOVINESCU.

INVOCARE

Varsă-ți, noapte, toată păcura peste no ;
Ni-i dor de apele tale
și tăcerile-ți le vrem în suflete-șivoi.

Ridică-te mândră
și svârle întunecată țărănească
peste
luminoasa stelelor fântână.

Să sece toate luminișurile,
și ploile tale de urât și desnădejde
să urle pe toate coperișurile.

Răstoarnă-ți, noapte, fierberea peste noi,
ni-i dor de nămolul păcurii tale
și ni-i drag prietenosul tău noroi.

Vino cu toate cetele
de călugărițe brune,
să spui
întunecată rugăciune.

Vrem, noapte, șalurile tale
și vrem trupul tău de fum și ceață,
să ne acopere cu toate mreжіle
puternica lui ață.

Vrem, noapte, păcura și nămolul tău,
să ne putem găsi drumul în noi,
și să putem fi sinceri și buni
și goi.

Iar când mâne,
zorii vor veni să ne cuprindă,
când zorii vor veni cu pași de copil
să ne bată în tindă,

vrem, noapte, să fim înflor superb,
feștilă luminoasă,
cu rădăcina în apele tale
de tăcere umbroasă.

Vrem să fim copiii
născuți din ceață și din sară,
cari s'au deșteptat în zori albi
cu sufletul luminoasă povară.

Vrem să fim școlarii
cari vom sloveni buchi de soare,
și vom ceti-apoi
în cartea dimineții cu argint de sărbătoare.

CAMIL BALTAZAR.

RUGĂ

Ascultă, Doamne, ruga mea ferbinte,
Pornită din izvor de suferinți,
Năpasta moștenită din părinți
Nu vreau s'o port pe umeri înainte !

Am demascat norocul care minte
Când m'a vândut pe treizeci de arginți,
Dar n' am plătit cu a urii biruinți
Ochi pentru ochi și dinte pentru dinte !

Și azi mi-e viața limpede, dar mâne
Fă ca să nu cumva să-ți strig, Stăpâne,
Eram un strop, ce oglindia o stea ;

Tu, care poți din praf renaște-o floare
Și 'n spațiu sfâșiată bucăți de soare,
Tu să răspunzi de înglodirea mea !

ALICE SOARE.

DIHORUL

Din treacăt, prin ușa camerei de farmacie, harnica Dudu strigă Laurei, care venise la spital cu treburi rămase din ajun: — S'a întors Cojocariu! —

Laura avu o mișcare de mulțumire repede oprită. Abia plecat de două luni, înturnarea aici în casa lor, era tristă veste. Rănit a doua oară!

Iși amintia cum îl cunoscuse. Din prima ei seară de serviciu, în camera ofițerilor abia pregătită, încă neocupată, credea.

O infirmieră îi spusese: — Vă poștește la Domnii ofițeri! — Invitarea o nemulțumise. Caritatea ei făcea distincțiune. Era bine hotărâtă să albească de fațadă cu soldatul de rând pentru a fi despărțită de formulele de rang și precădere. Dar era datoare către ori cine o chema și mersese.

Trei ofițeri în uniformă stau în sus pe un pat în colțul salonului gol. Nu contraziceau deloc programul ei. Fără de insignele gradului, i-ar fi crezut cel mult caporali. Trei fețe smede, aproape la fel, care arătau nemulțumire și tristețe.

Salutară stângăciu și unul din ei cu o voce iritată dar stinsă, cu o indignare reținută de cuviință către ea, care nu avea nicio vină, îi făcuse o lungă reclamație.

— Vindecați, doctorul le prelungea convalescența și îi oprea să plece așa cum ei ar fi voit, de îndată. Direcția îi trata vitreg. Nu aveau voie să citească, să fumeze, să aibă cărți de joc pentru a trece urâtul, cu o concință; familia lor fusese respinsă; li se refuza orice dorință; moralul era nesocotit și ei supuși unor rigori de regulament ca niște copii de școală.

Faptele erau precise, dar omul se vedea o fire violentă și răsvrătită. O tuse mică mișca pe fața uscată mușchii. Ceilalți păreau un ecou fidel. Laura era o novice. Nu spera concesi. Direcția îi era aproape străină. Nu-i putea servi cu vre-o intervenție.

Micile lor pretenții erau legitime și procedeele directoriale se arătau cam infumurate de privilegiile ce aveau și cu necunoașterea sau disprețul acomodărilor.

Prea mult zel!

Adusese, de acasă cărți de citit, cărți de jucat! — O contravenție!

Domoli, rușinați parcă, și recunoscători își trecuseră cele câte-va zile care-i despărțea de plecarea înapoi pe front. Zile lungi! Unul mai ales, Cojocariu, acel care vorbea pentru toți, era nerăbdător. O fire usturoasă și aspră. Pătimaș cu ideile de bine cași de rău, înfipte tare în creier, idei ce nu puteau desluși, dar idei sociale nemulțumite, iritate și în același timp devotate luptei, pasionate de patriotism. Era un fanatic. Al cărei religii? Nu deosebea. Tot restul lucrurilor îl lăsa indiferent.

Un învățător dintr'un sat de prin județul Râmnic. O cultură relativă, altoită deadreptul pe firea primitivă, făcea din învăța-

tori o pătură plină de mobilitate, de o vioiciune adesea necumpătată dar poate necesară evoluției.

Cojocariu era unul din ei, din țărani intelectualizați, nemulțumiți cu ideile conducătoare, cerând regulamentelor o logică mai adaptabilă, acolo în profesia lor cași aci la spital. Se adăoga firea aceea necăjită. Poate bolnav de piept, cu revendicările și ura care sunt frecvente acelei nedreptăți fizice, revendicări care invadau și judecata.

Altfel, onest, subt asprimea lui, plin de calități temeinice soldățești și cetățenești.

Ce va fi fost cu el casă se întorcă? Laura ceru numărul, săleii. Ii va face desigur plăcere să o vadă. Deprins cu ea, o să consimtă să ceară, să i se plângă, altfel îl știa învrăjbit către orice bunăvoință.

Acum era în pat, mai slab încă, mai întunecos, întors peo parte, nemișcat cași cum n'ar fi văzut-o. Apoi i se plânse, nerăbdător:

— Avea mâna dreaptă zdrobită și în piept o rană. Doctorul îi târăgănea... În loc să-l opereze repede... Nenoroc! să cadă la primul atac... Fără de Dumitru care-l dusesse în brațe cinci kilometri, până la etapă, rămânea acolo pe câmp, la câini, dela început... N'avea cărți de citit...

Toate le spunea cu același glas stins, răsvrătit, armonic. La picioarele patului ordonanța sta nemișcată, cu ochii țintă pe fața mică, aspră a locotenentului.

Un devotament mare, unic — gândi Laura cu bucurie despre Dumitru. Cojocariu se agită, vroi să se miște, să pornească împotriva tuturilor care-l supăraseră, a omenirei întregi, pe care o iubea în felul lui ciudat și înrăit, dar la prima mișcare mușchii feței se rupseră parcă subt pielea întinsă. Durerea îi scrijelă printre dinți:

— O să accelereze ea operația!... Cărți îi va aduce numai-decât!

Era un cititor nesățios. În starea lui de acum însă cititul nu era prielnic, dar neprielnică și orice suferință a voinței omului supărat.

Aduse cărți. Aflase dela doctor că un început de pneumonie oprea orice operație. Cazul era prost. Omul avea plămâni slab demult.

Ursuz, Cojocariu aproape nu-i vorbea. Cărțile stau neatînse pe măsută. Mai era acolo o chesă cu dulceață, și o sticlută cu cognac.

La fiecare minut striga pe Dumitru cu o voce bruscă: acverura, perina, piciorul, brațul, capul... toate îi necăiau și Dumitru, se supunea la toate.

Nu-și găsla astămpărul. Părea capricios, tiranic, era chinut și nu-și mărturisea durerea.

— Să-l opereze, ori-ce ar fi. Nu mai putea suferi mâna aceea înflăcărată și frântă acolo pe umăr.

Subt cămașe, scheletul trupului mic împingea ascuțituri. Un trup mistuit de un foc — al suferinței — trudit de un diavol — al cugetului.

Dumitru, supus, blajin, neadormit, era mereu acolo, ghicea voința nerăbdătoare, răutăcioasă, a stăpânului. Ce mizericordie îl așezase alături de bietul turmentat!

— Venise nevaeta și copiii! — Nu-i trebuiau! Să se vindece și să plece. Nu era acum timp pentru familie!... Blestemat moment! Abia ajuns la regiment, ceruse să plece pe front. Refuzaseră. Protestase cu un raport violent și înfărșit obținuse... o năpastă!... să cadă la primul foc... Dacă nu era animalul de Dumitru să-l ducă subt ciuruiala mitralierelor, rămânea acolo, un stărv... dela început... fără să fi putut face nimic...

Ce să facă? un mister al gândului acela lăuntric. Să prefacă. Să facă ceva, ei pentru toți, pentru omenirea, pe care vrea să o răscolească, pentru bine, un bine tainic, țințit în mintea lui.

Să facă ceva pentru bătălie... după care avea să vie celace aștepta...

=Cu o mână, tot putea să folosească. Să i-o taie, repede, repede!

Cereza lui Dumitru apă cu puțin cognac, pe buzele uscate, fără voce. Se răstrea la el cu glasul acela stins, răgușit și Dumitru culegea porunca cu ochii, și mâinile îi erau mereu întinse demainainte spre comanda ofițerului. Ce suflet credincios!

Apoi îl lătasera mâna, nemişcându-l încotro. Și-o căuta mereu cu cealaltă, scrâșnind dinții, când găsea numai ciotul legat în feșe. Era mereu mai agitat, dar nu mai vorbea de nimic, de nici o faptă.

Dumitru ghemuit noaptea lângă pat, nu dormea niciodată, cu ochii cășcați spre așternutul unde sunau oasele chinuite.

Pneumonia progrese și nu erau speranțe. Pe Laura o deosebia de toți, privind-o, chemând-o, plângându-i-se. Altfel nu îngăduia pe nimeni, iar pe Dumitru, acum în genunchi lângă pat, îl bruftuia neobosit.

Intr'o noapte, la ultima revizie de 12, vorbise Laurei despre rana d'întâi, despre cei doi camarazi care erau pe front. Toți trei recunoscători pentru ceea ce făcuse ea atunci pentru ei. Făcuse mult, foarte mult.

De îngrijirile ei de acum nu pomenea. Pentru el viața fizică era secundară. Ca toți apostolii avea îndurarea nepăsătoare a mizeriei trupești și flacăra neliniștită a spiritului. Răsufia foarte greu. Laura la plecare chemă pe Doamna de gardă care o înlocuia și i spuse că lui Cojocariu îi e mai rău, să albe grije. Ar fi rămas și ea...

Buna Doamnă, vârstnică și experimentată, o trimise să se odihnească.

— Nu! Du-te! Am găsit eu tot: rufele, siciul... Laura păli.

— Da! De azi dimineață e agonia. Până nu se face ziuă îl și așez jos în sală.

Fapta socială a lui Cojocariu rămânea tainică și neisbăvită. Fapta lui ostășească se săvârșise.

A doua zi de dimineață îl găsi, singur de tot, în a treia săliță a rezervei. Mic, caraghios, cu o uniformă largă, cu un chipiu mare — de ce oare pe cap? — cu ghetete mari — uniforma lui totuși — într'un sicriu mare, un pumn de oase uscate.

Fața mică de mumie era aspră și necăjită pe omenirea aceea iubită de el cu atâta răutate și cu atâta patimă de bine.

Avea la cap o lumânare mare în sfeșnic și totul era curat și bine rânduit. Incolo nimeni! Nici familia, nici popă, nici gardă. Singur! Așa trăise. Fără seamă la fire, la cuget, izolat și sălbătăcit.

Pe Laura o îngăduia. Știa bine! Stătu în picioare lângă păpușa ciudată cu uniformă de Locotenent român.

Mortul avea un bănuț în mână, pentru cel dela poarta Iadului, unde îl va arde pâlparaia sufletului neodihnit de vrajbă.

Plouase două săptămâni și șoselele erau desfundate de căruțe, de cai, de oameni. Orașul era o grămadă murdară de case inecate în noroi. Zigzagul făgașelor brăzda ulițele nămolite.

Nimeni nu putea urma pe jos cortegiul simplu de tot: un popă, câți-va militari de pripas — nu rămăsese deloc armată — un delegat obscur al autorității civile, comitetul Crucii Roșii, Laura pe seama ei și familia.

Dricul era horduit și stropesă de noroi, trăsurile săreau din roate și își sdruncinau măruntaiele. Nu mai ploua. De sus era chiar și ceva soare lănced de Noembrie, dar atâta murdărie de jos că întina vederea.

Cimitirul militar pe o paște a Cimitirului Nordic avea câteva cruci de lemn fără nume.

Cojocariu era cel d'întâi ofițer îngropat acolo, la un ceas trist, fără glorie, al vijeliei.

Familia sta sfioasă laoparte: o femeie grasă, imbrobodită cu negru, și copii mărunți.

Laura avu câteva lacrimi sărăcuțe. Erau singurele pe care le căpăta învrăjbitul

Un diacon, cumnat cu mortul, se apropiă de ea și-i vorbi cu vintă cuvincioase de recunoștință. Așa că Laura servi bietului de familie, după o formulă a lui despre omenire, formulă asupra căreia, ea singură știa ceva, deși nelămurit.

Se sfârșise îngropăciunea. Un moșoroiu însemna moșmântul.

Laura se uită împrejur casă-și fixeze locul, pentru datorii viitoare, către morți.

Zări pe Dumitru și se înduioșă deodată mult. Cu îndoială, cu sfială căută în punga ei modestă, toți banii de argint, ca să-i dea. Ce puteau arginții pentru o astfel de iubire a aproapelui!

— Lasă-l în pace! — îi șopti alături Președintele Crucii Roșii. Aseară după ce l'am ridicat, păcătosul asta s'a urcat în patul ofițerului și a dormit până la ziua, după ce a mâncat dulceața și a băut cognacul.

Laura simți că tot ce e în ea așezat, se întoarce: ficatul splina, sângele, creierul...

Sta cu banii în mână către cari soldatul privea cu aceeași

ochi rotunzi, cu cari se uita într'ai Locotenentului. — Dumitre! — îl întrebă. — Ție îți pare rău după Domnul Locotenent?

Dumitru arăta slab, perpelit, trist. Răspunse răgușit parcă plânsese:

— Cred și eu! Acum nu mai sunt ordonanță. Au să mă'ia pe front.

Dihorul!... supsesse micile provizii care însuflețeau pe bolnav... apoi umflat se tăvălise în așternutul lui! Dihorul!

Laura nu știa de ce dar i se părea că vede un dihor. De aceea îl purtase cinci kilometri subt gloanțe, îl salvase cu riscul vieții; i se supusese orbește, umilit, îngenunchiat. De aceea până la ultima suflare i-o pândise tremurând, gata să i-o soarbă.

Dihorul! Nu-i bea sângele, ca să-l răpuie. I-l sorbea ca să-l ție în viață uscat, și să-și hrănească din el viața lui nemernică, fricoasă, de brută.

Omul are înfrățire cu toate dihanțiile, cu toate fiarele. I-a lăsat firea pe toți laolaltă să-și mișune pe plaiul ei, instinctul. Pe om instinctele tuturor la un loc! Acum știa bine Laura, așa era și dihorul! Nu vroia moartea păsărilor supte. Dimpotrivă, ar fi vroit că un sânge reînviat să le învie, din care să se poată hrăni neisprăvit.

Dumitru, ordonanța Locotenentului Cojocariu, nu era un ticălos, un criminal. Era un „animal” cum îl desmierda Locotenentul. Era un dihor.

De aceea cu pielea uscată pe oscioarele abia prinse în închieturi, păpușa caraghioasă cu haine largi în sicriul larg și lung, purta încă pe față, în pacea morței, vrajba care cerea o faptă pentru prefacerea Omeniei.

HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU

AMURG IN MUNȚI

*De departe pădurea eră o batistă brună,
și cerul se plecă deasupra creștelor, asemeni unei mâni pe frunte.
Simțiam cum intrăm (cu trenul) în sară și în munte
și răcoarea lunecă prin părul tău, ca degete pe strună.*

*Apoi, tresărirea văii a fost o agonie îndelungă de pleoape.
Verdele ne pătrundeă adânc, ca 'ntr'o peșteră vuetul unei ape
și amurgul care 'și sfâșiasse mânilor și trupul printre brazi
își vărsă, darnic, sângele pe buzele și 'n pieptul nostru,
...aș vrea să mai fie azi..*

*Strigătul sănătos al trenului ne-a deschis sufletele,
asemeni unul cuțit filele dintr'o carte,
Și tot aerul proaspăt a intrat alb în noi,
Ca niște copii sprinteni în odăi până atunci umede și deșarte —*

*Vara, eră vara, care 'n fiecare brad râdeă.
Sara eră limpede cu stele și cu lună,
trupurile ni se iubiau și ochii tăi erau izvoare calde...
...A fost o poveste frumoasă, citită de mult, împreună...*

ILARIE VORONCA.

UN SCOS DIN PEPENI

Roșie, aprinsă de mânie, Puica năvăli în odaia, în care bărbatu-său se căznea liniștit să-și pună bretelele.

— „Da bine, omule, până când are să-și bată joc toată lumea de tine?”

— „Ce e, frate?” întrebă soțul, ferindu-și măselele de curențul care-i juca firele rare de păr bătrânesc.

— „Cum ce-i?... Tu nu vezi?.. Ne calcă toți în picioare... Să nu legăm frânghia de pom, că crește strâmb... bun, n'am legat-o.. Să legăm câinele, că mușcă... foarte bine, l-am legat... Acu ne trimete vorbă, că să nu ținem porci că le strică gardul.. Ai mai pomenit una ca asta?!...”

— „Cine?”

— Trandafirescu.

— „Așa ți-a spus?”

— Nu mi-a spus mie, i-a spus femeii... Cum ți-a spus, Ma-rișka?”

— „Apăi, mă rog, frumos, așa cum i-o spus...”

— „Ei, îți place?! Da d-lor că mi-au ținut un cârd de găște sub nas, că nu puteam deschide fereastra dela dormitor de m'am copt toată vara de căldură”.

— „Las' că-i zic eu..”

— „Ii zici?”

— „Ii zic”.

— „N'ai să-i zici”.

— „De ce să nu-i zic?”.

— „Să-i zici, că dacă nu-i zici, îi zic eu”.

— „Ii zic, frate, îi zic, când îți spun că-i zic, îi zic...”.

— „Vezi că tu ești cam moale”.

— Eu. moale?.. De unde ai scos'o că's moale? Nu vreau să mă cert cu lumea da nu's moale de loc. Am să-i arăt eu cine sunt... Garantez că n'o să-i fie moale. E greu până mă scoate 'din pepeni”, isbucni conu Petrică, tremurând de mânie, căznindu-se să-și prindă gulerul.

— „Adă să te'ncheiu eu... Ba nu zău, prea e de tot.. am ajuns de răsul lunei. Ce dracu, am ori n'am bărbat, sunt măritată, ori ce sunt?!”.

Rămas singur, conu Petrică își căută cravata, ceasul, batista, umblând zăpăcit pe toate potecile indicate de colțurile mobile din odaie, acumulând o energie interioară, trădată de priviri încruntate și mișcări de buze de malcă în rugăciune, închipuindu-se în fața vrăjmașului: „Ia ascultă, domnule, mult ai de gând să pi-sezi pe nevasta mea... „Ce, domnule...” se răzgândi el imediat... „Ce cu mânuși?... cu oamenii ăștia nu trebuie mânuși... I-ascultă, măgarule, să fii la locul d-tale, că-ți crăp capul...” Și strângând

bastonul ești hotărît, scoborând scările mai repede decât îl ertau puterile, continuînd să monologheze din ce în ce mai aprins: „Pac, pac! canalie!. Să nu mai îndrăznești... Stai pe loc, nu fugi, lașule!..“.

— „Bună dimineața!“ îi strigă vecinul, care pîndea tramvaiul în mijlocul podului Elefterie.

— „Domnule...“.

— „Da ce ești așa palid, coane Petrică?“.

— „Sunt palid?“.

— „Foarte palid“.

— „Dracu să ia.. sufăr de stomac“.

— „Lasă, nu te vâeta, că nu ești singur“.

— „Ce și d-ta“.

— „Și încă cum!“.

— „Ce spui?“.

— „De constipație“.

— „Și eu tot de constipație“.

— „Ceai de mușetel“.

— „Eu, m'a sfătuit cineva, miere, miere de albine, da să fie din Mai... din flori de tei... zice că e mai bună. Bați o lingură de masă, bine, bine, într'un pahar cu apă... seara când te culci și dimineața când te scoli. D-tale îți-i amară gura?.. Ia uite limba, mea cât e de încărcată“.

— „Da a mea, ia uite...“.

— „Ei, bată-te să te bată!.. Zi, vecini și să nu știm unul de altul... Apropos, te-am nemulțumit cu porcii mei, îți-au stricat gardul, te rog să mă scuzi... porcu-i porc...“.

— „Nu-i nimic“.

— „Aș, nu se poate, o să-i tai“.

— „Da de ce, vezi-ți de treabă“.

— „Ce are a face... îl tai, lucru hotărît, și am vorbit să-ți repare gardul... Hai repede, uite tramvaiul, urcă-te...“.

— „Urcă-te d-ta“.

— „Urcă-te, urcă-te... Ce-ți face capitolul?“.

— „Ce capitoliu?“.

— „Găștele, găștele. Ce-ți fac găștele?“

— „Aaa! găștele... Bine, merci“.

— „Frumoase sunt, domnule, allbe!.. Să le ții“.

— „Nici nu le tai“.

— „Ar fi păcat, și-o spun drept. Vara nevastă-mea când deschide fereastra e o plăcere, par'că suntem la țară...“

GH. BRĂESCU

CICLUL MĂRII

Dă 'mi mâna!
Din larg un vânt îmbietor ne chiamă.
Privește: pânze albe trec în zare
Ca niște-aripi de fluture topite 'n soare.
Dă 'mi mâna —
Dă 'mi mâna ta să coborâm spre mare.

In molco-nă cadență,
Sub adierea caldă
Vin undele, spălând prundișul fin
Și apa, cum mângâie pământul, încet și lin,
E par' c'o mamă care copilul și-l tot scaldă...

Zărești, în depărtare, stânca
Pe care schinteiază, viu, calcarul?
Ca un cuțit în pieptul unei nimfe
In carnea rece-a stâncii, scilpind, se 'nplântă farul...

Dă-mi mâna!...

Nu simți, mireasma părului tău
Cum m'amețește, mai tare ca boarea mării?...
Iată, nările tale zvăcnesc ușor,
Gădilate de răcoarea din larg,
Pieptul îți tremură pe brațul meu,
Cum tremură vântreaua pe catarg.

Vino!...
Vom intra în mare —
Ținându-ne de mâni,
Infrigurați, vom păși tot mai departe...
Valuri vor veni, valuri clare
Și ne vor lua pe umeri — ca, urmându-și rătăcirea. —
Să ne poarte trupurile vibratoare
Spre zările — vârtejuri de furtună și soare —
Spre cari ne-a furat sufletele iubirea...

NOCTURNA

Vreau să mă cobor din nou în mine,
să-mi aud fântâna iar cântând;
peste șlefuite pietre fine
să-i aspir răcoarea tremurând:
vreau să mă cobor din nou în mine.

Taina apei scoate mii de stele:
răcori-mi-ar ochii mei plângând;
limpezi-mi-aș sufletul cu ele;
lămurimi-ar fiecare gând
apa, care scoate mii de stele.

Am să mă cobor adânc în mine
ca să scot al inimii pahar;
să-l ridic în neguri, să lumine
slăvile, potirul de cleștar!...
Noapte, mă cobor adânc în mine.

MARCEL N. ROMANESCU

In mine, plâng morții...

*In mine, plâng morții pe cari i-am iubit...
Mi-e sufletul plin de-ale lor remușcări,
Și 'n mine, ascult, cum îngână gemând,
Rugi de lertare — din depărtări...*

*Mi-e sufletul plin de-ale lor remușcări:
Păcatele lor au rămas neiertate...
Și 'n mine-l simt țepeni în gulgiuri cum plâng
Cu mâinile 'n cruce pe piept așezate...*

*In mine plâng morții pe cari i-am iubit...
In noaptea din mine, încet cum suspină,
Il simt ca un șir de făclii ce clipește
Sfioase din genele lor de lumină...*

ALEXANDRU BILCIURESCU

Teatrul „INSULA“ (Maison d'Art)

In vreme ce revistele literare mai de seamă își scurtează respirația și-și urcă temperatura, ca atinse de bacilul tuberculozei, iar chioșcurile sunt nepădite, escaldate, cucerite și sufocate de toate „magazinele“ de sport, satiră groasă, reproduceri fotografice, curiere „de artă“ pentru un singur sex; în timp ce Teatrul Național se dă la fund, căutând în pivniță recuzitele de acum o jumătate de veac pentru „Nunta lui Figaro“, iar automobilele luminate pe dinăuntru ca niște saloane, stopează majestos în fața Teatrului Mic unde câțiva tineri actori de talent, fac — jucând Mamzelle... Ma Mère — oficii de predispoziție și recomandare afrodisiacă, mult mai bine retribuite în porturi și în hoteluri — cineva din București are îndrăsneala, în această noapte integrală care se lasă peste creere de câțiva ani încoace, să vrea să aprindă luminița unui teatru distins!

E d. Fundoianu.

Idealul de artă, deci, pe care ni-l oferă prietenul nostru ne entuziasmează — da, putem spune — ne consolează!

Așteptăm realizările.

Deocamdată, cu manifestul înaintea — manifest care printr'o deosebită favoare ne-a fost oferit — ne încumetăm a face vreo câteva obiecțiuni, nădăjduiesc fără nici un efect asupra teatrului în sine.

Pe d. Fundoianu — deși anonim în manifest — l-am cunoscut după eleganța stilului și mai cu seamă a atitudinii, oferită direct prin trei obrăznicii — simpatice.

Iată pe cea dintâi: „Nu voi public“, ceiace înseamnă că îți neapărat să provoci poporul prin această repulsie. Poporul — se știe — dă fuga acolo unde poporul e insultat. D. Fundoianu a voit să înțeleagă probabil „vulg“, când a scris „public“. Și întrucât vulgul nu se duce nici la teatrele vulgare, adevăratul public — cel care vine și plătește! — e și disprețuit pe de-asupra.

Iată pe cea de-a doua: spectatorul (deși obrăznicit) va CREDITA teatrul cu un abonament pentru zece premiere; la „premiere“ nu poate veni în chlar seara premierii ci atunci „când va fi vestit printr'o carte postală (pe care o va prezenta la intrare) care e seara și locul când i-a venit rândul să asiste“ (ceiace presupune că publicul, atât de repudiat, va da năvală la „Maison d'Art“).

Și în sfârșit a treia: obrăznicia aceasta e exclusiv adresată marilor actori, marilor artiști, cari vor veni la „Insula“; atunci — îi avertizează d. Fundoianu — „nu vom pleca cu modestie rușinoasă capetele“.

Apoi una esențială, universală: „Insula nu mulțumește nimă-nui pentru ajutor“.

Mult mai interesant — firește, în manifest, noi analizăm nu-mai manifestul — e idealul de artă, propriu-zis. „Insula” vrea să redea, în realizarea dramatică, TEXTULUI primul rol. E nobil e drept — mai cu seamă într-o vreme când actorii, confundând arta cu actul de închiriere al unui local de teatru, își închipue că fac altceva decât să se pue în slujba scriitorului!...

Totuși textul fără actori de prima calitate și punere în scenă — care e cu atât mai grea și mai costisitoare, cu cât e mai discretă — rămâne text: adică lectură simplă, mult mai agreabilă și mai utilă când e făcută individual, în scaun moale, seara în pat, cu lampa de petrol la căpătâi.

„Numele artiștilor e de prisos”, scrie d. Fundoianu. Evident, când, mai cu seamă, n’au un deosebit talent sau nici un fel de talent. Poezia dramatică începe de la autor (care la origini și mai încoace a fost și actor) — dar realizarea dramatică se face numai cu actori și numai cu toate mașinările unui teatru!

Deci dacă d. Fundoianu nu va accepta acest principiu — fie și insultându-ne — premierele teatrului „Insula” vor fi în realitate ședințe de lectură.

Și încă o observație: „Legenda Funigeilor” de Anghel și Iosif, e rău aleasă pentru început: această legendă — de fapt libret de operă — are nevoie de cele mai mari mijloace teatrale pentru crearea atmosferei wagneriene, fără a mai pune la socoteală și nevoia imperioasă, măcar a unei cât de reduse muzice de scenă.

Să nu îi citit cel care a propus „Legenda Funigeilor”, manifestul domnului Fundoianu?

F. ADERCA

P. S. — Au făgăduit sprijinul lor — desigur fără a li se mulțumi — următoarele persoane; d-ra Elena Văcărescu, d-ra Margherita M. Verghi, D. Aristide Blank, D-nii N. Davidescu, Fundoianu, Fr. Lebrun, Ion Pillat, Vintilă Russu Șirianu, Ion Vinea, publiciști; doamnele Anicuța Cârje Vlădicescu, Marietta Sadoveanu, Dida Solomon, Alice Sturza; D-nii Ion Morțun, Petre Sturza, artiști; Lina Fundoianu-Pascal, Armand Pascal de la „Vieux Colombier”.

INSEMNĂRI LITERARE

Vissarion-poet. — Toți cei ce au asistat acum câțiva ani la una din reuniunile noastre n’au uitat momentul când în mijlocul unei tăceri expresive, Vissarion luă cuvântul: „să-mi dați voie să vă citesc și eu ceva în genul poemelor în proză ale doamnei Papadat-Bengescu”. (Scriitoarea publica tocmai atunci în *Sburătorul* niște scurte

poeme în proză). O izbucnire de răs, curmată de o tăcere curioasă, urmă acestor cuvinte promițătoare. Scoțându-și foile din buzunar, scriitorul ne citi atunci câteva invocații către iubită (o Marietta oarecare, dacă nu mă înșel) pentru a veni în „brațele” lui de vultur ca să plutească împreună în ceruri peste convențiile și zădăr-

nicile omenеști. S'a răs, firește, și asociindu-se cu noi, scriitorul părea a conveni că împrejurarea era, în adevăr, veselă. Rămânând apoi singuri, mi-am dat seamă că lucrul nu era de răs. Vigurosul nostru prozator avea teoriile sale asupra poeziei; dezaproba cu violență tot ce se scrie în versuri și reducea la absurd orice imagine poetică. La urmă, mi-a mărturisit că avea un întreg volum de versuri, pe care-l va publica spre a arăta el ce înseamnă poezia. Firește, n'am insistat ca să-i văd versurile. Revista *Ramuri* găsește caritabil de a publica ... o poezie de Vissarion, compromițând un real talent de povestitor. După calamitatea versurilor lui Dragoslav publicate odinioară de d. Dragomirescu, vom avea deci și calamitatea versurilor lui Vissarion!

S.

Literatura lui Pierre Benoit. Deosebindu-se de marea producție contemporană din Franța ca și de pretutindeni, literatura lui Benoit, e industrie patriotică, articol autocton pentru export.

Ea sugerează totuși imediat numele lui Jules Verne.

O simplă axă de sprijin devine de multe ori un punct de plecare diferențial. E tocmai cazul. Intenția instructivă a lui Jules Verne și tendința distractivă a lui Benoit hotărăsc deosebiri esențiale.

Partea introductivă a romanului *Atlantida* provoacă curiozitatea și deșteaptă interesul științific. Se promite lectorului o hrană proporționată apetiturilor sale cerebrale. Pare un Jules Verne reînnoit. Nu. Romanul virează brusc, cotind spre fantezia pură și romanescă.

La Jules Verne, dimpotrivă, introducerea era sumară, invitarea stângace, dar te așteaptă o plimbare convinsă în centrul pământului, pe orașele plutitoare, în inaccesibilul eteric, dincolo de barierele cunoașterii.

Benoit desfășoară ținuturile A-

tlantidei cu o bogată inchipuire, creatoare de necunoscut; fără nici o aderență științifică precursoare, cu date precaute și controlabile dar și cu ilimitată libertate fictivă.

Tablourile seriale și exotice nu au raport nici cu mitul, nici cu moravuri ipotetice, nu aparțin unor lumi presumptive sau consumate. E operă decorativă sau senzațională. Basm admirabil construit pentru gustul contemporan.

Pentru acei căror suflet le plac basmele decât ca o plăină învaluită a unor adevăruri absurde dar posibile, direcția pe care o ia *Atlantida* constituie o decepție și o scădere.

Schimbară abruptă a pornirii pare a învedera că P. Benoit, înzestrat cu mari calități constructive, e însă liminat în facultatea sa intuitivă și se resimte de lipsa unui interes științific mai extins, ceace îl abate spre artificiu.

Nici o proiecțiune asupra necunoscutului explorabil; nici o excursiune în lumea posibilităților.

O preumblare confortabilă; palatele unei arhitecturi miraculoase. Un strălucit făuritor cu prestigiul superpoziției coloritului, cu succesiune strânsă și inteligență a tablourilor și regisoratul ingenios al punerei în scenă.

J. Verne, după o modestă și onorabilă carieră de mentor demonstrativ al cosmografiei pentru copii și adulți, e acoperit de opoziția falsificării științifice și dat deoparte ca un pseudo apostol, pentru a reapare, îmbătrânit, dar investit cu cea mai uimitoare putere de invenție, cu cele mai valabile prevederi, bazate pe un fond cert de studiu științific și de observație. O reabilitare târzie care îl lasă în umbra precursorilor timizi ca pe un preceptor erudit care și-a limitat acțiunea la un didacticism moderat, cinstit și sfios.

Iată doi naratori francezi: un punct comun de pornire — o bifucare de drumuri.

H. P.-B.

EDITURA „ANCORA”, BUCUREȘTI

4, STRADA SMÂRDAN, 4.

≡≡≡ CĂRȚI FOLOSITOARE PENTRU COPII ȘI TINERIME ≡≡≡

Victor Eftimiu	Basme de Crăciun, un volum de 160 pagini, ediție de lux cu planșe colorate . . .	Lei 25.—
Victor Eftimiu	Poveste minunată, un volum de 160 pagini, ediție de lux cu planșe colorate . . .	Lei 25.—
Victor Eftimiu	Băiatul pierdut	Lei 6.—
„	„ Făt-frumos din lacrimi	Lei 6.—
„	„ Tinerețe fără bătrânețe	Lei 6.—
„	„ Pădurea Uisitoarelor	Lei 6.—
„	„ Katalina	Lei 6.—
„	„ Șarpele fermecat	Lei 6.—
„	„ Minunea Sfântului Ilie	Lei 6.—
„	„ Pățania Călugărului Gherasim	Lei 6.—
„	„ Alina-Linda	Lei 6.—
„	„ Trei Ingeri	Lei 6.—
Jules Verne	Dragoste și Datorie	Lei 15.—

BIBLIOTECA ROZĂ

Contesa de Ségur	Nenorocirile Sofiei [ediție ilustr.]	Lei 16.—
„	„ După ploaie, vreme bună . . .	Lei 24.—

BIBLIOTECA UNIVERSALĂ

Anderson	Grădina Raiului	Lei 5.—
„	„ „ [în legătură de lux] . . .	Lei 12.50
„	Povesti	Lei 3.—

CENTRALA „MISSIR”

SOCIETATE ANONIMĂ CAPITAL LEI 50.000.000

== 41, STRADA LIPSCANI, 41 ==

Sucursale : BUCUREȘTI — Str. Lipscani, 22 și Calea Victoriei, 110
In țară : Ploești, Buzău, Galați, Brăila, Focșani, Constanța,
Temișoara, Brașov, Cluj, Cernăuți, Chișinău, Oradea-
Mare, Arad, Târgul-Mureș, Râmnicul-Sărat, Pitești,
Craiova, Turnu-Severin, Târgoviște, Botoșani.

Cel mai bine asortat cu ultimele noutăți pentru saison

Atelier de Croitorie de primul rang pentru Dame și Dombi

==== Prețuri mai effine ca oriunde =====

BCU Cluj / Central University Library Cluj

S'a descis Centrala

MARILOR MAGAZINE

La PALATUL NOUȚĂȚILOR

STRADA PARIS, No. 10

Sucursale : Oradea-Mare, Lugoj

MĂȚĂSURI :: LENA JURI

PÂNZETURI :: ARTICOLE

DE MARIAJ :: GALANTERIE

Mare Raion de

FURNITURI DE MODE

INCĂLȚĂMINTE etc.

Prețurile excepționale

Gustați delicioasele

produse ale

BONBONERIEI :: ::

:: :: RENAISSANCE

cari se păesc în detalii la

COFETĂRIA RENAISSANCE

STRADA PARIS, 10

și la toate sucursalele

MISSIR

DIN ȚARĂ

En Gros la Fabrica

STR. POPA-TATU, 45